

שמירת שבת כהלכתה פרק ו טחינה בשבת סעיפים א - ג

א. איסור טחינה כולל, נוסף על מלאכת הטחינה עצמה, גם קציצת דבר לחלקים קטנים, מעיכתו, כתישתו, ריסוקו וכל אופן אחר של הקטנת דבר לחלקים קטנים**^(א), ואין איפוא כל הבדל בין השוחק את החומר לחלקים קטנים, כגון בטחינת התבואה לקמח, ובין הממעך אותו על ידי לחיצה, אף אם הדבר הנמעך חוזר ומתדבק מיד למעין דייסה סמיכה המהווה גוש אחד, כגון במעיכת^(ב) הבננה^(ג).

** גם דברים שאינם אוכלין, יש בהם משום איסור טחינה, ולכן אסור לפורר גוש אדמה^(ד) (נוסף לאיסור טלטולה)^(ה), לבקע עצים לגזרים דקים^(ו), לנסר עצים אם דעתו על הנסורת^(ז), וכיו"ב, וראה להלן פרק טו סעיפים לא ו - מג.

ב. כל מכשיר המיועד לטחון בו, כגון מטחנה, מכתשת או מגרדת, אסור להשתמש בו בשבת בכל אופן שהוא^(ח), (ואפילו לדברים שאין בהם איסור טחון, וראה להלן סעיפים יא, יב ו - יד), ואיסור

^(א) עיין רמב"ם פ"ח מה' שבת הט"ו ופכ"א הי"ח ו - כ.

^(ב) חזו"א סי' נו ד"ה לענין חיוב טחון. ויל"ע בחזו"א שם ד"ה ולהאמור נראה, דאם אינם נפרכין לרסיסים אלא נעשין רכין, אין זו טחינה, ועיין פסחים מז ב רד"ה מתונתא, שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' עד, טוחן ס"ק ב.

^(ג) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שיל"ע בממעך היטב בננה כשהיא בקליפתה, אם זה נחשב כטוחן הואיל ונעשית רכה, ואם נאמר שמותר, אפשר שגם מותר שוב למורחה על פרוסת לחם, והר"ז דומה להאמור להלן סעי' יב, וגם בס"י שיט במ"ב סוס"ק כב בשם הפמ"ג שמתיר לרכז תפוח קשה, לא הזכיר שיהיה שלא ימעך אותו, וגם לא נזכר בפוסקים על דבר שהיה בתחילה גוף אחד וגם נשאר אח"כ גוף אחד שזה יקרא בשם טוחן, עכ"ד, ועיין בהערה הקודמת.

^(ד) סי' שכא במ"ב ס"ק מה; ולענין טחינה בדבר שאינו מגידולי קרקע, עיין ביצה ז ב ברש"י ד"ה והא קא עביד וחזו"א סוס"י נו ד"ה מש"כ בתה"ד, ועיין פמ"ג סי' שכא מ"ז ס"ק י; ולענין טחינה אחר טחינה במפורר גוש אדמה, עיין להלן הערה כז.

^(ה) עיין במ"ב בהקדמתו לסי' שח.

^(ו) סי' שיד במ"ב ס"ק מא וסי' שכא במ"ב ס"ק מה, דאינו חייב משום טוחן אלא בחותך עצים דק דק. ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שהרמב"ן במלחמות ריש פ"ג דביצה כתב, דהמבקע עצים בקופץ חייב סקילה משום טוחן, ומשמע אף דמסתמא הם גדולים קצת ואינם דק דק ואפ"ה חייב, והוא משום דמכיון שטחן אותם עד שראויים לתפקידם, הר"ז חשיב טוחן, דלפ"ז צ"ל דטעמא שמותר לחתוך בשבת פירות וירקות גדולים לחתיכות קטנות שראויות מיד לאכילה, הוא מפני שעדיין צריכים לשיניים הטוחנות אותם, ושאינו ביקוע עצים שראויים לתפקידם מיד בלי שום טחינה, אולם החותך עצים דק כדרך שרגילים לחתוך עצים דקים ולהדיקם (דיקטים), נראה דשפיר חייב אף על גב שהם גדולים וארוכים, וכמבואר שבת עד ב לענין כוורת, דאף שהם ארוכים חשיב טוחן מפני שהם דקים, עכ"ד, ועיין שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' עד, טוחן, ס"ק ג.

^(ז) סי' שכא במשנה ברורה ס"ק מה, והיינו אף שאינו מקפיד על המידה של העצים.

^(ח) שם סעי' י ובמ"ב ס"ק לו, וסעי' יב במ"ב ס"ק מה ובביה"ל ד"ה לפרר.

בינת ההלכה

מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון מס' רכז פרשת תשא תשפ"ד

מלוקט מספר "שמירת שבת כהלכתה" תמצית הלכות אקטואליות בתוספת ביאורים

זה הוא אפילו אם בדעתו לאכול את האוכל הטחון מיד^(ט), וכן גם אין להשתמש בשבת בסכין גדולה המיועדת לקצוץ בה^(י).

ג. אין להשתמש בכלי המיוחד לחיתוך בצל, והוא מערכת סכינים מותקנת בציר וקפיצים, ועל ידי שהיא מסתובבת מסביב לציר, נעשית פעולת הקציצה באופן יסודי^(א), אבל מותר להשתמש בשבת בסכין "מקצץ - ביצים", והוא שורה של להבים המרוחקים זה מזה והם מותקנים במסגרת, אותה לוחצים על גבי בית קיבול בגודל ביצה כשהביצה נתונה בבית הקיבול, והיא נחתכת על ידי הלהבים לפרוסות^(ב), וכן מותר להשתמש בסכין מיוחדת לחיתוך דק של גבינה קשה וכדו'^(ג).

^(ט) שם ושם במ"ב; ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דאפשר דכמו שמותר לחתוך בסכין כדי לאכול מיד, הה"נ דמותר לחתוך בכלי כזה שמיוחד אך ורק לחתוך בו סמוך לסעודה, ואין בזה משום עובדין דחול כמו במגדלת, שאסור לגרור גבינה אפי' כדי לאכול מיד, סי' שכא סעי' י ובמ"ב ס"ק לו, וכתב הריב"ש בסי' קפ"ד, שמגדלת אין דרך לגרוד בה, אלא מה שצריך לשעתו, שאני התם שהוא ממש טוחן, ואילו בסכין הוא רק חותך, ועיין גם לעיל פ"ג הערה קמ. אלא דילי"ע בסי' שכא במ"א ס"ק יב, שמדבר מכלי קטן מאד, ע"ש, ומשמע שאוסר במיוחד גם אלאלתר.

^(י) סי' שכא סעי' יב במ"ב ס"ק מה ובביה"ל ד"ה מידי, ש"ש מלאכת טוחן סעי' ה, וע"ע ערוה"ש סעי' ט שמתיר, ובשו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' עד, טוחן ס"ק א מתיר, אבל מן הראוי להחמיר כאשר אין צורך גדול, ע"ש.

^(א) דהוה כלי המיוחד לטחון, ועוד יש לאסור מהא דלהלן סעי' ו.

^(ב) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דלא דמי לסכין - מקצץ דלעיל סעי' ב, שאינו כלי סעודה אלא הוא מיוחד לטחינה או מפני שהוא כלי שבעלי חנויות רגילים להשתמש בו למלאכתם, ולכן אסור משום עובדין דחול, משא"כ במקצץ ביצים שהוא מחובר מכמה סכינים רגילות, או מחוטי מתכת, והרי הוא כאשר כלי הסעודה. ולפי"ז אפשר דמותר להשתמש בכלי הזה גם לחיתוך עגבניה אף על גב דהוה מגידולי קרקע, עכ"ד, ועיין שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' עד, טוחן ס"ק ג.

^(ג) ע"ש שו"ת אג"מ שם ס"ק ד.